

Uzamda yerleştirme yaparken varlıklar arasındaki temellerinin Türkçe açısından incelemesi

Ata Atak* – V. Doğan Günay**

Giriş

Uzam, insanların yaşamları boyunca etkileşimde bulunduğu alanlardan biridir. Atak (2010: 11)'e göre "varlıkların kapladıkları yer ya da genel olarak içinde buldukları uzam, bireyselleşmelerinde katkısı olan önemli bir karakteristik özellik olarak kabul edilmektedir". Bu yüzden varlıklar arasındaki uzamsal ilişkileri, bu ilişkileri oluşturan özellikleri ve uzamı incelemek önemlidir.

Uzamsal ilişki, bir varlığın yerinin başka bir varlık aracılığıyla belirlenmesi sürecinde gerçekleşir ve varlıkların özelliklerine göre durağan uzamsal ilişki ve devingen uzamsal ilişki olmak üzere iki farklı biçimde gerçekleşir. Atak (2010: 28-29)'a göre "durağan uzamsal ilişkiler sözcemele anında sabit olan ya da doğası gereği sabit olan varlıklar arasında gerçekleşirken, devingen uzamsal ilişkiler hareketli varlıklar ile sabit ya da hareketli olan varlıklar arasında gerçekleşir". Yerleştirme 'fr. localisation', bir varlığın yerinin kendinden daha büyük, daha belirgin başka bir varlık aracılığıyla belirlenmesidir ve varlıklar arasındaki durağan uzamsal ilişkiler çerçevesinde gerçekleşir. Bu varlıklar arasında bakışsımsız bir ilişki vardır.

Borillo (1998: 13-14), varlıklar arasındaki bu bakışsımsızlığın dört temel üzerine kurulu olduğundan söz eder. Bu temeller şunlardır:

1. Büyüklük, görülebilirlik ve belirginlik
2. Sabitlik
3. Yer çekimi kuvveti ve destekleme
4. İçeren – içerilen ilişkisi

Bu temeller Türkçe için de geçerlidir. Örneğin büyüklük özelliğine göre "kitap masanın üstünde" denilir. Kitabın konumunu belirtmek için kendinden daha büyük olan masadan yararlanır. Peki, bunun tam tersini söylemek olası mıdır? Örneğin "masa kitabın altında" denilebilir mi? Ya da sabitlik özelliğine göre "araba ağacın yanında" denilir. Arabanın konumunu belirtmek için sabit olan ağaçtan yararlanır. Peki, "ağaç arabanın yanında" denilebilir mi? Yani sabit olan bir varlık, sabit olmayan bir varlık aracılığıyla konumlandırılabilir mi? Çalışmamızda bu sorgulanmış, bu sorgulama aşamasında da farklı yerleştirme tümcelerinden oluşan anket çalışmasından yararlanılmıştır. Katılımcılara bu tümce-lerin kabul edilebilir ya da kabul edilemez oldukları sorulmuştur.

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

** Dokuz Eylül Üniversitesi.

Yerleştirmenin temel ögeleri

Yerleştirmenin gerçekleşmesi için üç temel öge gereklidir: yerleştirilen varlık, yerleştirmede **işaret** olarak kullanılan varlık ve bu varlıklar arasındaki ilişki. Yerleştirmenin temelini **durağan** uzamsal ilişki oluştururken yerleştirilen varlık ile yerleştirmede **işaret** olarak kullanılan varlık, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı Őekillerde adlandırılmıştır.

Tablo 1. Yerleştirilen varlık ve yerleştirmede **işaret** olarak kullanılan varlığa verilen farklı adlar

	Yerleştirilen varlık	Yerleştirmede işaret olarak kullanılan varlık
Langacker	Trajector	Landmark
Jackendoff	Theme	Reference object
Talmy	Figure	Ground
Boons	Correlat de lieu	Lieu
Vandeloise	Cible	Site
Borillo	Cible	Site
Kopecka	Figure	Fond
Atak	Hedef	İşaret

Biz de çalışmamızda bu iki varlık için Atak (2010)'da önerdiğimiz “hedef” ve “işaret” sözcüklerini kullanacağız.

Talmy, Gestalt psikolojisinden aldığı “Figure” ve “Ground” kavramlarının psikolojideki kullanımları ile dilbilimsel kullanımlarını birbirinden ayırmış ve bu iki kavramın dilbilimsel kullanımlarını Őöyle tanımlamıştır:

Figure: Değeri o anki duruma bağlı, yolu, yeri ya da yönü değişken olarak algılanan, hareketli ya da hareket ettirilebilen varlıktır.

Ground: Uzamsal çerçeveye bağlı sabit bir yeri olan, “Figure” konumundaki varlığın yolu, yeri ya da yönünün belirlenmesini sağlayan **işaret** varlıktır (2000: 312).

Hedef konumunda olan varlığın yolu, yeri ya da yönü yerleştirme esnasında değişirken bu değişimi belirleyen ise *işaret* konumunda olan varlıktır. Yerleştirme belirli bir uzamsal ereve içerisinde gerçekleşir ve *işaretin* bu ereve içerisinde sabit bir yeri vardır.

Yerleştirmede hangi varlığın *hedef*, hangi varlığın ise *işaret* olarak kullanılacağını varlıkların sahip olduğu bazı özellikler belirler. Bu özellikleri Talmy (2000: 315–316), tanımsal özellikler ve ortak özellikler olmak üzere ikiye ayırmıştır:

Tablo 2. Hedef ve işaretin özellikleri

	Hedef	İşaret
Tanımsal özellikler	Belirlenecek, bilinmeyen uzamsal özelliklere sahiptir.	İşaret olarak kullanılan varlıktır, <i>hedefin</i> bilinmeyen özelliklerini belirleyecek özelliklere sahiptir.
Ortak özellikler	Daha hareketli	Daha sabit
	Daha küçük	Daha büyük
	Geometrik olarak daha basit	Geometrik olarak daha karmaşık
	Sahnede / bilinçte daha yeni	Daha tanıdık / beklenen
	Daha büyük ilgi gören	Daha az ilgi gören
	Hemen algılanamayan	Hemen algılanabilir
	Algılandıktan sonra daha belirgin olan	<i>Hedef</i> algılandığında daha arka planda kalan
	Daha bağımlı olan	Daha bağımsız olan

Hedef ve *işaretin* sahip olduğu tanımsal özellikler ile ortak özellikler, bu iki varlığın tümce içinde yer değiştirmesini zorlaştırmaktadır. Bir yerleştirme tümcesinde *hedef* ve *işaret* yer değiştirdiğinde bu iki tümce eşanlamlı olmamaktadır ya da aynı şeyi söylememektedir. Talmy, bunu şu iki tümceyle açıklamaktadır:

- (1) The bike is near the house.
‘Bisiklet evin yanında’
The house is near the bike.
‘Ev bisikletin yanında’ (2000: 314).

İlk tümcede *hedef* olan bisiklet ile *işaret* olan ev, ikinci tümcede yer değiştirmiş ev *hedef*, bisiklet *işaret* olmuştur. Ev ve bisiklet varlıklarının sahip olduğu özellikler, yerleştirme tümcesinde hangisinin *hedef*, hangisinin *işaret* olacağını belirlemiştir. Evin bisiklete göre daha sabit, daha büyük, hemen algılanabilir olması gibi özellikler onun yerleştirme tümcesinde *işaret* olarak kullanılmasını gerektirmektedir. Bu durumda ikinci tümcedeki bisiklet yukarıda belirttiğimiz *işaret* özelliklerini taşımamaktadır ve bu tümce kabul edilebilir değildir. Talmy (2000: 316)’ya göre bazen bağlam yerleştirme tümcesinin tam tersini söylememizi sağlayabilmektedir. Yeni bir arkadaşa ev, küçük bir kasabada çok ünlü biri tarafından kullanılan ve her zaman herkesin bildiği yere park edilen bir bisikleti *işaret* olarak kullanıp tarif edildiğinde “ev bisikletin yanında” tümcesi kabul edilebilir olabilmektedir. Bisiklet “daha tanıdık” ve “daha az ilgi gören” özelliklerini taşısa da özellikle tanımsal özelliklere uymamaktadır.

Hedef ve *işaretin* sahip olduğu bu özellikler, Borillo (1998: 13–14)’ün belirlediği varlıklar arasındaki bakımsızlığın temellerini oluşturmaktadır. Bu bakımsızlık, bir yerleştirme tümcesinin tersini söylememizi zorlaştırmaktadır.

Bakımsızlığın temellerinin Türkçedeki yerleştirme tümceleri açısından incelenmesi

Yerleştirme tümcesinde *hedef* ve *işaretin* sahip olduğu özelliklerin ve bu varlıklar arasındaki bakımsız ilişkinin temellerinin Türkçe açısından ne kadar geçerli olduğunu incelemek için bir anket çalışması uygulanmıştır. Bu anket içerisinde yerleştirme tümceleri ve bu tümcelerin bir de *hedef* ile *işaretin* yerleri değiştirilerek tam tersleri verilmiştir. Bu tümceler anket içerisine karışık olarak yerleştirilmiş ve katılımcılara bu tümcelerin kabul edilebilir ya da kabul edilemez oldukları sorulmuştur. Anket toplam 65 yerleştirme tümcesinden oluşmakla birlikte toplam 100 kişiye uygulanmıştır. Bu anket sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Üstünde/altında bakımsız ilişkisi içerisinde “kitap” ile “masa” sözcükleri “kitap masanın üstünde” ve “masa kitabın altında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 89 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce % 73 kabul edilemez bulunmuştur. Bu tümcede masanın *işaret* olmasını sağlayan özellikleri *hedefe* göre daha büyük ve daha sabit olmasıdır.

Aynı ilişki içerisinde birbirine eşit büyüklüklerde olan iki varlık “kitap” ile “gazete” “kitap gazetenin üstünde” ve “gazete kitabın altında” şeklinde verilmiştir. İlk tümce % 89 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce % 90 kabul edilebilir bulunmuştur. *Hedef* ve *işaretin* eşit büyüklüklerde olması bu iki varlığın yerleştirme tümcesi içinde yer değiştirmesine olanak sağlamıştır.

Yine aynı ilişki içerisinde “kitap” ile “kalem” “kitap kalemin üstünde” ve “kalem kitabın altında” biçiminde verilmiştir. Atak (2010: 41)’e göre “konuşucunun sadece sözceleyen olduğu zamanlarda, hedef olan varlığın işaret olan varlığı sakladığı ya da tam tersi işaret olan varlığın hedef olan varlığı sakladığı durumlar da söz konusu olabilir”. Bu durumda ilk yerleştirme tümcesinde *hedef* olan kitap *işaret* olan kalemi saklamaktadır ve bu tümce % 47 kabul edilebilir bulunurken % 51 kabul edilemez bulunmuştur. İkinci tümce ise % 75 kabul edilebilir bulunmuştur.

Üstünde/altında bakımsız ilişkisinde iki varlık arasında temasın olmadığı durumlar da vardır. Bu bağlamda “dağ” ile “bulut” “bulut dağın üstünde” ve “dağ bulutun altında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 68 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 60 kabul edilemez bulunmuştur. Yüksek oranlarla olmasa da temas olmadığında da *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesi uygun olmamaktadır.

Bir bütün ve onun bir parçası üstünde / altında bakımsız ilişkisi içerisinde verildiğinde bütün işaret konumunda olurken parça da hedef konumunda tümcede yer alır. Bu bağlamda “ağaç” ile “elmalar” “elmalar ağacın üstünde” ve “ağaç elmaların altında” şeklinde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 68 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 91 kabul edilemez bulunmuştur.

İçinde/dışında bakımsız ilişkisi içerisinde “elma” ile “sepet” “elma sepetin içinde” ve “sepet elmanın dışında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 89 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce % 80 kabul edilemez bulunmuştur. İçeren – içerilen ilişkisi içerisinde *hedef* içerilen, *işaret* ise içerendir. Vandeloise’a göre içinde ilgecinin biri kuralsal biri türemiş olmak üzere iki farklı kullanım özelliği vardır:

1. “a b'nin içindeyse işaretin sınırları hedefin sınırlarını içerir”
2. “a b'nin içindeyse işaretin dış sınırları hedefin sınırlarını kısmen içerir.” (Aktaran Vieu 1991: 32)

İçinde ilgecinin kuralsal özelliğinde *hedef* ile *işaretin* yerini değiştiremediği “elma” ve “sepet” örneğinde görülmüştür. Türemiş özelliğini sınamak içinse “çiçekler” ve “vazo” sözcükleriyle “çiçekler vazunun içinde” ve “vazo çiçeklerin dışında” yerleştirme tümceleri verilmiştir. İlk tümce % 94 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce % 79 kabul edilemez bulunmuştur. Bu özellikte de *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesi uygun olmamaktadır.

Önünde/arkasında bakımsız ilişkisi içerisinde “bisiklet” ile “kamyon” “bisiklet kamyonun önünde” ve “kamyon bisikletin arkasında” şeklinde verilmiştir. Bu iki varlık hareket etme özelliğine sahip olmakla birlikte sabit konumlara sahip değildirler. Ama kamyonun daha büyük, hemen algılanabilen olması bu yerleştirme tümcesinde onun hedef olmasını sağlamaktadır. Bu durumdan ötürü ilk tümce % 92 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce konusunda katılımcılar birbirine yakın dağılım göstermiş bu tümce % 43 kabul edilebilir % 55 kabul edilemez bulunmuştur.

Yine aynı ilişki içerisinde sabit olan “okul” ve “heykel” “okul heykelin önünde” ve “heykel okulun arkasında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 72 kabul edilemez bulunurken ikinci tümce % 75 kabul edilebilir bulunmuştur. Bu iki tümce arasındaki çelişkiyi yaratan “okul”un sahip olduğu özelliklerden dolayı *işaret* olmaya olan yakınlığıdır. Okulun daha büyük, daha tanıdık, daha kolay algılanan ve belirleyici özelliklere sahip olması ikinci yerleştirme tümcesini *hedefi* saklasa da kabul edilebilir kılmıştır.

Yanında bakımsız bir ilişki sağlasa da, bu ilgeçle kurulmuş yerleştirme tümcelerinde de *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesi pek uygun olmamaktadır. Bu ilişki içerisinde “ev” ile “bisiklet” “bisiklet evin yanında” ve “ev bisikletin yanında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 92 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 83 kabul edilemez bulunmuştur.

Bununla birlikte yanında ilgecinin sağladığı bakımsız ilişki bazen *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesine de olanak sağlayabilmektedir. Bu bağlamda “köy” ile “dere” “köy dere nin yanında” ve “dere köyün yanında” şeklinde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 77 kabul edilebilir bulunurken ikincisi de % 74 kabul edilebilir bulunmuştur.

Üç varlık arasında gerçekleşen ve bakımsız bir ilişki sağlayan arasında ilgecinde de *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesi uygun düşmemektedir. Bu bağlamda “kedi” ile “ev”, “kedi iki evin arasında” ve “ev iki kedinin arasında” biçiminde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 80 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 77 kabul edilemez bulunmuştur.

Bunların yanında destekleme ilişkisi içerisinde “merdiven” ile “duvar” “merdiven duvara dayalı” ve “duvar merdivene dayalı” şeklinde verilmiş, ilk yerleştirme tümcesinin % 84 kabul edilebilir ikincisinin ise % 73 kabul edilemez bulunduğu görülmüştür. Destekleme ilişkisi içerisinde *hedef* desteklenen *işaret* ise destek konumundadır. Duvarın destek olma özelliğine sahip olması onun yerleştirme tümcesinde sadece *işaret* olarak kullanılmasına neden olmaktadır.

Durağan eylemler aracılığıyla kurulan yerleştirme tümcelerinde de *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesi uygun olmamaktadır. “Yapıştırmak” durağan eylemiyle “zarf” ile “pul” “pul zarfın üstüne yapıştırılmış” ve “zarf pulun altına yapıştırılmış” şeklinde verilmiştir. İlk tümce % 87 kabul edilebilir bulunurken ikinci tümce % 82 kabul edilemez bulunmuş-

tur. Bu yerleştirme tümcesinde zarf ve pulun kullanım özellikleri de hangisinin *hedef* hangisinin *işaret* olarak kullanacağını belirlemiştir.

“Durmak” durağan eylemiyle “köpek” ile “yuva” “köpek yuvanın yanında duruyor” ve “yuva köpeğin yanında duruyor” şeklinde verilmiştir. İlk yerleştirme tümcesi % 79 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 69 kabul edilemez bulunmuştur. Yuvanın sabit olma özelliği onun *işaret* olarak kullanılmasının uygun olmasını sağlamıştır.

Durağan eylemlerin yanında var/yok tümceleri de yerleştirme tümcesi olarak kullanılabilir. “Masa” ile “örtü” “masanın üstünde örtü var” ve “örtünün altında masa var” biçiminde verilmiş, ilk tümce % 91 kabul edilebilir bulunurken ikincisi % 65 kabul edilemez bulunmuştur. Örtünün *işaret* konumunda olduğu ikinci tümcede, örtünün kullanım özelliğinden dolayı masanın şeklini alması, altında bir masa olduğunun belirli olması da olsa bu tümceyi kabul edilebilir kılmıştır.

Tablo 3. Türkçedeki yerleştirme tümcelerinin incelenmesi sonuçları

Yerleştirme tümcesi	Hedef	İşaret	Uzamsal ilişki	Kabul edilebilir	Kabul edilemez
Kitap masanın üstünde	Kitap	Masa	Üstünde	% 89	% 11
Masa kitabın altında	Masa	Kitap	Altında	% 27	% 73
Kitap gazetenin üstünde	Kitap	Gazete	Üstünde	% 89	% 11
Gazete kitabın altında	Gazete	Kitap	Altında	% 90	% 10
Kitap kalemin üstünde	Kitap	Kalem	Üstünde	% 47	% 51
Kalem kitabın altında	Kalem	Kitap	Altında	% 75	% 23
Bulut dağın üstünde	Bulut	Dağ	Üstünde	% 68	% 31
Dağ bulutun altında	Dağ	Bulut	Altında	% 37	% 60
Elmalar ağacın üstünde	Elmalar	Ağaç	Üstünde	% 68	% 31
Ağaç elmaların altında	Ağaç	Elmalar	Altında	% 7	% 91
Elma sepetin içinde	Elma	Sepet	İçinde	% 89	% 11
Sepet elmanın dışında	Sepet	Elma	Dışında	% 20	% 80
Çiçekler vazunun içinde	Çiçekler	Vazo	İçinde	% 94	% 6
Vazo çiçeklerin dışında	Vazo	Çiçekler	Dışında	% 21	% 79
Bisiklet kamyonun önünde	Bisiklet	Kamyon	Önünde	% 92	% 6
Kamyon bisikletin arkasında	Kamyon	Bisiklet	Arkasında	% 43	% 55
Okul heykelin önünde	Okul	Heykel	Önünde	% 26	% 72
Heykel okulun arkasında	Heykel	Okul	Arkasında	% 75	% 23
Bisiklet evin yanında	Bisiklet	Ev	Yanında	% 92	% 8

Ev bisikletin yanında	Ev	Bisiklet	Yanında	% 15	% 83
Köy derenin yanında	Köy	Dere	Yanında	% 77	% 21
Dere köyün yanında	Dere	Köy	Yanında	% 74	% 25
Kedi iki evin arasında	Kedi	İki ev	Arasında	% 80	% 17
Ev iki kedinin arasında	Ev	İki kedi	Arasında	% 23	% 77
Merdiven duvara dayalı	Merdiven	Duvar	-e dayalı	% 84	% 16
Duvar merdivene dayalı	Duvar	Merdiven	-e dayalı	% 25	% 73
Pul zarfın üstüne yapıştırılmış	Pul	Zarf	Üstüne	% 87	% 13
Zarf pulun altına yapıştırılmış	Zarf	Pul	Altına	% 17	% 82
Köpek yuvanın yanında duruyor	Köpek	Yuva	Yanında	% 79	% 21
Yuva köpeğin yanında duruyor	Yuva	Köpek	Yanında	% 30	% 69
Masanın üstünde örtü var	Masa	Örtü	Üstünde	% 91	% 9
Örtünün altında masa var	Örtü	Masa	Altında	% 33	% 65

Tablo 4: Türkçedeki yerleştirme tümcelerinin kabul edilebilirlik/kabul edilemezlik oranlarına göre sıralanması

Yerleştirme tümcesi	Hedef	İşaret	Uzamsal ilişki	Kabul edilebilir	Kabul edilemez
Çiçekler vazonun içinde	Çiçekler	Vazo	İçinde	% 94	% 6
Bisiklet kamyonun önünde	Bisiklet	Kamyon	Önünde	% 92	% 6
Bisiklet evin yanında	Bisiklet	Ev	Yanında	% 92	% 8
Masanın üstünde örtü var	Masa	Örtü	Üstünde	% 91	% 9
Gazete kitabın altında	Gazete	Kitap	Altında	% 90	% 10
Kitap masanın üstünde	Kitap	Masa	Üstünde	% 89	% 11
Kitap gazetenin üstünde	Kitap	Gazete	Üstünde	% 89	% 11
Elma sepetin içinde	Elma	Sepet	İçinde	% 89	% 11
Pul zarfın üstüne yapıştırılmış	Pul	Zarf	Üstüne	% 87	% 13
Merdiven duvara dayalı	Merdiven	Duvar	-e dayalı	% 84	% 16
Kedi iki evin arasında	Kedi	İki ev	Arasında	% 80	% 17
Köy derenin yanında	Köy	Dere	Yanında	% 77	% 21

Köpek yuvanın yanında duruyor	Köpek	Yuva	Yanında	% 79	% 21
Kalem kitabın altında	Kalem	Kitap	Altında	% 75	% 23
Heykel okulun arkasında	Heykel	Okul	Arkasında	% 75	% 23
Dere köyün yanında	Dere	Köy	Yanında	% 74	% 25
Bulut dağın üstünde	Bulut	Dağ	Üstünde	% 68	% 31
Elmalar ağacın üstünde	Elmalar	Ağaç	Üstünde	% 68	% 31
Kitap kalemin üstünde	Kitap	Kalem	Üstünde	% 47	% 51
Kamyon bisikletin arkasında	Kamyon	Bisiklet	Arkasında	% 43	% 55
Dağ bulutun altında	Dağ	Bulut	Altında	% 37	% 60
Örtünün altında masa var	Örtü	Masa	Altında	% 33	% 65
Yuva köpeğin yanında duruyor	Yuva	Köpek	Yanında	% 30	% 69
Okul heykelin önünde	Okul	Heykel	Önünde	% 26	% 72
Masa kitabın altında	Masa	Kitap	Altında	% 27	% 73
Duvar merdivene dayalı	Duvar	Merdiven	-e dayalı	% 25	% 73
Ev iki kedinin arasında	Ev	İki kedi	Arasında	% 23	% 77
Vazo çiçeklerin dışında	Vazo	Çiçekler	Dışında	% 21	% 79
Sepet elmanın dışında	Sepet	Elma	Dışında	% 20	% 80
Zarf pulun altına yapıştırılmış	Zarf	Pul	Altına	% 17	% 82
Ev bisikletin yanında	Ev	Bisiklet	Yanında	% 15	% 83
Ağaç elmaların altında	Ağaç	Elmalar	Altında	% 7	% 91

4. Sonuç

Bu çalışmada Türkçedeki yerleştirme tümceleri, bu tümceleri oluşturan varlıkların özellikleri ve bu varlıklar arasındaki bakımsız ilişkinin temelleri açısından incelenmiştir. Bir yerleştirme tümcesinde yerleştirilen varlık olan *hedef* ile yerleştirmede işaret olarak kullanılan *işaret* arasında durağan uzamsal ilişki söz konusudur. Bu ilişki içerisinde hangi varlığın *hedef* hangi varlığın ise *işaret* olacağını belirleyen bu varlıkların sahip olduğu özelliklerdir. Bu özellikler, *hedef* ve *işaretin* yerleştirme tümcesi içinde yer değiştirmesini zorlaştırmaktadır. Bu konuda yapılan anket çalışması sonucunda bu kuralın Türkçe için de geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Türkçe yerleştirme tümcelerinde de *hedef* ile *işaretin* yer değiştirmesinin çoğunlukla mümkün olmadığı gözlemlenmiştir.

Kaynakça

- Atak, A. 2010. *Fransızca ve Türkçedeki yer belirticilerinin karşılaştırılmal olarak incelenmesi ve yabancı dil olarak Türkçede yer belirticilerinin ğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. D. E. . Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Borillo, A. 1998. *L'espace et son expression en Français*. Paris: Ophrys.
- Herskovits, A. 1985. Semantics and pragmatics of locative expressions. *Cognitive science: A multidisciplinary journal* 9:3, 341–378.
- Kopecka, A. 2004. *tude typologique de l'expression de l'espace: localisation et dplacement en français et en polonais*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Université Lumiere Lyon 2.
- Talmy, L. 2000. *Toward a cognitive semantics. Volume 1: Concept structuring systems*. Cambridge MA: MIT Press.
- Vieu, L. 1991. *Sémantique des relations spatiales et inférences spatio-temporelles. Une contribution à l'étude des structures formelles de l'espace en Langage Naturel*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Université Paul Sabatier.